

KOMISJA EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 20.6.2011
KOM(2011) 363 wersja ostateczna

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

Rio+20: w kierunku gospodarki ekologicznej i lepszego zarządzania

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

Rio+20: w kierunku gospodarki ekologicznej i lepszego zarządzania

1. RIO+20: SZANSA, KTÓREJ ŚWIAT NIE MOŻE ZMARNOWAĆ

W czerwcu 2012 r. cały świat zwróci się na Rio de Janeiro, gdzie dwadzieścia lat od pierwszego „Szczytu Ziemi” głowy państw i rządów wezmą udział w Konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Zrównoważonego Rozwoju¹ (UNCSD lub „Rio+20”). Szczyt Rio+20 będzie bazował na poprzednich światowych konferencjach, takich jak: Konferencja sztokholmska w sprawie środowiska człowieka (z 1972 r.), Konferencja Narodów Zjednoczonych „Środowisko i Rozwój” (Szczyt Ziemi) w Rio de Janeiro (z 1992 r.) i Światowy Szczyt Zrównoważonego Rozwoju w Johannesburgu (z 2002 r.). Wydarzenie to stanowi również kontynuację Szczytu Milenijnego ONZ z 2000 r. oraz ustanowienia milenijnych celów rozwoju (MCR).

Szczyt Rio+20 jest dla świata, którego państwa zależą od siebie nawzajem, niepowtarzalną okazją do odnowienia zobowiązań politycznych w zakresie zrównoważonego rozwoju. Ma on na celu ocenę poczynionych postępów, wypełnienie luk w zakresie realizacji oraz sprostanie pojawiającym się wyzwaniom. Założenia te zostaną zrealizowane w kontekście dwóch powiązanych ze sobą tematów: „gospodarki ekologicznej w kontekście zrównoważonego rozwoju i likwidacji ubóstwa” oraz „ram instytucjonalnych na rzecz zrównoważonego rozwoju”.

Szczyt Rio+20 może oznaczać początek przyspieszonej i głębokiej ogólnoświatowej przemiany i przejścia na gospodarkę ekologiczną – gospodarkę umożliwiającą rozwój, tworzenie miejsc pracy i eliminację ubóstwa poprzez inwestycje i zachowanie możliwości płynących z kapitału naturalnego, od których zależy przetrwanie naszej planety w perspektywie długoterminowej. Może również zapoczątkować niezbędną reformę międzynarodowego zarządzania zrównoważonym rozwojem.

Komisja Europejska jest zdecydowana przyczynić się do sukcesu Rio+20. W niniejszym komunikacie, który stanowi podstawę do dalszego dialogu z instytucjami UE, społeczeństwem obywatelskim, przedsiębiorcami i państwami na poziomie światowym, zaprezentowano wstępne poglądy Komisji na temat potencjalnych wymiernych wyników szczytu Rio+20. Wykorzystano w tym celu szereg strategii UE dotyczących zrównoważonego rozwoju oraz strategii „Europa 2020” oraz wzięto pod uwagę wyniki konsultacji społecznych rozpoczętych w lutym 2011 r.²

¹ www.uncsd2012.org

² http://ec.europa.eu/environment/consultations/un_2012.htm.

2. PODSUMOWANIE OKRESU OD 1992 R.: LUKI W ZAKRESIE REALIZACJI I POJAWIAJĄCE SIĘ WYZWANIA

2.1. Zrównoważony rozwój na poziomie międzynarodowym

W poprzednich dekadach można było zaobserwować szereg pozytywnych ogólnosiwiatowych trendów. Najważniejszym z nich jest wzrost dochodu, dzięki któremu w latach 2000–2005 ponad 120 mln osób przekroczyło próg „dolara dziennie”. Poczyniono także postępy w zakresie dostępu do edukacji, opieki zdrowotnej i wody.

Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (UNFCCC) oraz Konwencja o różnorodności biologicznej (CBD), podpisane w Rio w 1992 r., ukazały potencjał działań ogólnosiwiatowych. Negocjacje dotyczące klimatu w Cancún w 2010 r. stanowiły wyraz postępów w kierunku nowego zarządzania zmianą klimatu na poziomie globalnym oraz osiągnięcia celu związanego z ograniczeniem zmiany klimatu do wzrostu temperatury o mniej niż 2 °C. Organizacja spotkania dotyczącego CBD w Nagoi w 2010 r. również przyczyniła się do osiągnięcia znacznych postępów. Nastąpił także istotny wzrost wiedzy naukowej i świadomości publicznej, jeżeli chodzi o kwestie dotyczące środowiska, w szczególności zmiany klimatu, oraz uczestnictwa społeczeństwa obywatelskiego w kształtowaniu polityki na poziomie światowym, zwłaszcza dzięki usprawnieniu komunikacji internetowej.

W ciągu ostatnich dwudziestu lat wiele krajów rozwijających się stało się ważnymi podmiotami gospodarczymi i politycznymi. W związku z tym rozpoczęła się zmiana układu sił i wpływów, co pociągnęło za sobą powstanie nowych ról, które również będą wymagały przyjęcia nowych obowiązków.

Mimo korzystnych zmian nadal występują znaczne luki w zakresie realizacji oraz wyzwania, które należy uwzględnić w programie szczytu Rio+20. Około 1,4 mld osób wciąż żyje w skrajnym ubóstwie (z czego znaczna część w Afryce Subsaharyjskiej i w Azji Południowej); jedna szósta światowej ludności jest niedożywiona. Poważnie zaniedbano kwestię dążenia do osiągnięcia milenijnych celów rozwoju (MCR). Przykładem może być MCR dotyczący budowy sieci kanalizacyjnych: jedynie połowa ludności krajów rozwijających się ma dostęp do sieci kanalizacyjnych na przyzwoitym poziomie. Postępy w zakresie realizacji MCR są różne w różnych regionach geograficznych: niektóre regiony są opóźnione w stosunku do pozostałych, zaś w żadnym z państw niestabilnych nie osiągnięto żadnego MCR. Wysiłki zmierzające ku rozwiązaniu tych problemów ograniczono z uwagi na niedawny kryzys gospodarczy i wzrost cen żywności, które doprowadziły do wzrostu liczby osób żyjących w ubóstwie.

Nie sprostano wielu wyzwaniom w zakresie środowiska, które stały się jeszcze poważniejsze. Rosnące zapotrzebowanie na zasoby (takie jak grunty, woda, lasy, ekosystemy itp.) doprowadziło do wzrostu poziomu wyczerpania i degradacji; wskaźniki utraty bioróżnorodności i wylesiania są nadal niepokojąco wysokie. Niedobory zasobów materialnych oraz ograniczony dostęp do tych zasobów również stają się coraz poważniejszym problemem o znaczeniu światowym. Światowy poziom emisji gazów cieplarnianych wciąż wzrasta, na co wpływ mają zmiany w sposobie użytkowania gruntów oraz rosnące zapotrzebowanie na paliwa kopalne. Ponadto skutki zmiany klimatu (takie jak zmiany dotyczące opadów i wzrost poziomu morza) mogą doprowadzić do zwiększenia ilości występujących problemów środowiskowych. Wyczerpanie i zanieczyszczenie zasobów wodnych i środowiska morskiego stwarzają coraz poważniejsze problemy; do 2025 r.

problem niedoboru wody mógłby dotknąć jedną trzecią ludności świata. Pustynnienie i degradacja gleby dotyczą wielu krajów rozwijających się, których gospodarka w dużym stopniu zależy od rolnictwa i produkcji rolnej na własne potrzeby. Mieszkańcy krajów rozwijających się i gospodarek wschodzących nadal są narażeni na substancje niebezpieczne (takie jak niebezpieczne odpady pestycydowe) mimo postępów w zakresie realizacji konwencji międzynarodowych. Wiele z tych problemów środowiskowych to nie kwestie jednostkowe, a zagadnienia wzajemnie powiązane i współzależne od siebie.

Przyszły wzrost gospodarczy prawdopodobnie będzie następował najszybciej w gospodarkach wschodzących i może pomóc w zwalczaniu ubóstwa, pod warunkiem że będzie prawidłowo zarządzany. Dalsze stosowanie obecnych struktur konsumpcji i produkcji w wielu państwach na całym świecie doprowadzi jednak do wzrostu zużycia zasobów naturalnych, przyspieszenia degradacji środowiska i pogorszenia zmiany klimatu. Wpływ na środowisko będzie się nasilał wraz ze wzrostem liczby ludności (oczekuje się, że wzrośnie ona do co najmniej 9 mld w 2050 r.) i poziomu urbanizacji oraz ze zmianami społecznymi (takimi jak wzrost liczby ludności należącej do „klasy średniej” w gospodarkach wschodzących o 1,2 mld osób).

2.2. Zrównoważony rozwój w UE

W ciągu ostatnich dekad zrównoważony rozwój promowano w ramach wielu strategii UE. Na przykład wraz z systemem handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych UE przyjęła wiążące cele dotyczące klimatu, jak również szereg instrumentów ustawodawczych w zakresie różnorodności biologicznej, gospodarowania odpadami oraz jakości wody i powietrza. Dzięki temu nastąpił w UE rozwój ekoprzemysłu, który wynosi obecnie ponad 2,5 % PKB UE i w którym zatrudnionych jest ponad 3,4 mln osób. W 2001 r. UE przyjęła strategię UE na rzecz zrównoważonego rozwoju, którą odnowiono w 2006 r.

Od czasu wydania ostatniego sprawozdania dotyczącego strategii UE na rzecz zrównoważonego rozwoju w 2009 r. postępy w zakresie dążenia do zrównoważonego rozwoju poddano różnym formom oceny, między innymi pod względem wskaźników zrównoważonego rozwoju i w formie sprawozdania Europejskiej Agencji Środowiska dotyczącego stanu środowiska. Wspomniane publikacje pokazują, że choć poczyniono postępy, nadal istnieje wiele wyzwań, w szczególności jeżeli chodzi o zapewnienie bardziej zrównoważonego rozwoju.

Kluczową zmianą w polityce było przyjęcie strategii „Europa 2020” w 2010 r. Ma ona na celu rozpowszechnienie w UE gospodarki opartej na wiedzy, efektywnie korzystającej z zasobów i niskoemisyjnej oraz zapewnienie zrównoważonej reakcji na wyzwania stojące przed UE do 2050 r. Celem strategii jest zwiększenie znaczenia zrównoważonego rozwoju przy ustalaniu polityki poprzez określenie wzajemnie powiązanych priorytetów dotyczących *inteligentnego i trwałego* wzrostu gospodarczego *sprzyjającego włączeniu społecznemu*, których realizacji służy pięć głównych celów i siedem inicjatyw przewodnich (zob. załącznik).

Wiele z tych inicjatyw przewodnich ma bezpośredni związek z tematyką niniejszego komunikatu. Na przykład inicjatywa przewodnia dotycząca efektywnego gospodarowania zasobami ma na celu uniezależnienie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów naturalnych i przewiduje zastosowanie szeregu nowych środków polityki, między innymi dotyczących działań w zakresie surowców, efektywności energetycznej i różnorodności biologicznej oraz planów działania na rzecz obniżenia emisyjności gospodarki, sektora energetycznego i transportu. W ramach inicjatywy zachęca się również do zwiększonego

zastosowania instrumentów rynkowych przy jednoczesnym stopniowym wycofywaniu dotacji szkodliwych dla środowiska i „ekologizacji” systemów podatkowych.

Postępy w zakresie poprawy efektywnego gospodarowania zasobami oraz realizacji pozostałych celów i inicjatyw przewodnich podlegają kontroli w ramach zarządzania strategią „Europa 2020” i europejskiego semestru. Umożliwi to połączenie danych pochodzących od rad sektorowych, krajowych programów reform państw członkowskich, opinii Komisji oraz konkluzji Rady Europejskiej. Zapewni to lepsze funkcjonowanie mechanizmu gwarantującego wyższy stopień integracji i większą spójność, jeżeli chodzi o środowisko i zrównoważony rozwój.

Aby ocenić stopień realizacji strategii UE na rzecz zrównoważonego rozwoju, Komisja Europejska za pośrednictwem urzędu statystycznego Eurostat, Europejskiej Agencji Środowiska i innych jednostek nadal będzie dostarczać danych statystycznych i wskaźników umożliwiających pomiar i zgłaszanie stopnia zrównoważenia gospodarki, również w kontekście strategii „Europa 2020”.

Szczyt Rio+20 będzie momentem decydującym dla rozwoju zagadnienia zrównoważonego rozwoju zarówno na poziomie UE, jak i na poziomie światowym. Jego wynik zainspiruje strategię oraz działania UE w zakresie zrównoważonego rozwoju, a w szczególności pomoże w dalszym opracowaniu strategii „Europa 2020” jako skutecznego narzędzia w dążeniu do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju.

3. W KIERUNKU GOSPODARKI EKOLOGICZNEJ I LEPSZEGO ZARZĄDZANIA

3.1. Zapewnienie możliwości przemiany

Dwadzieścia lat po szczycie w Rio świat wciąż musi stawić czoła dwóm istotnym i wzajemnie powiązanym wyzwaniom, polegającym na zaspokojeniu zapotrzebowania na lepszy poziom życia wśród światowej ludności, której liczba ma wzrosnąć o ponad jedną trzecią do 2050 r., oraz na rozwiązaniu kwestii presji środowiskowych, które w przeciwnym razie ograniczą światowe możliwości zaspokojenia tego zapotrzebowania.

Odpowiedzią na te wyzwania nie jest spowolnienie rozwoju, tylko promocja *odpowiedniej formy* rozwoju. Istnieją powody uzasadniające konieczność gruntownego przemyślenia konwencjonalnego modelu postępu gospodarczego: sama praca nad granicami systemu ekonomicznego promującego nieefektywne wykorzystanie kapitału naturalnego i zasobów nie wystarczy, aby dokonać zmian. Potrzebna jest gospodarka, która może zagwarantować wzrost i rozwój, a jednocześnie poprawić dobrostan społeczeństwa, umożliwić tworzenie godnych miejsc pracy, zniwelować nierówności, rozwiązać problem ubóstwa oraz zapewnić ochronę kapitału naturalnego, od którego wszyscy jesteśmy zależni. Taka gospodarka – gospodarka ekologiczna – zapewnia skuteczny sposób promocji zrównoważonego rozwoju, eliminacji ubóstwa, sprostania pojawiającym się wyzwaniom oraz usunięcia pozostałych luk w zakresie realizacji.

Zmierzanie w kierunku gospodarki ekologicznej wymaga ochrony aktywów, jakimi są główne zasoby naturalne, oraz inwestycji w te aktywa. Jest to kluczowa kwestia dla wszystkich gospodarek, ale dotyczy przede wszystkim krajów rozwijających się, które mogą budować swoją gospodarkę poprzez zarządzanie kapitałem naturalnym zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Wymaga to również zastosowania niskoemisyjnych i

zasobooszczędnych rozwiązań oraz zwiększenia wysiłków związanych z promocją zrównoważonych struktur konsumpcji i produkcji. Do osiągnięcia tych celów konieczne jest ustanowienie odpowiednich ram prawnych, stworzenie silnych zachęt dotyczących rynków i innowacji, lewarowanie zasobów finansowych oraz promocja przedsiębiorczości i większego zaangażowania w działalność w sektorze prywatnym. Ponadto niezbędne jest właściwe wycenienie kapitału naturalnego oraz przegląd sposobu pomiaru wzrostu i postępu.

W ramach gospodarki ekologicznej wiele wyzwań można zmienić w możliwości gospodarcze, co umożliwi nie tylko odwrócenie niekorzystnych trendów środowiskowych, lecz także przyszły rozwój i tworzenie miejsc pracy. Na przykład z doświadczeń wynika, że mechanizmy rynkowe, takie jak handel emisjami, są nie tylko opłacalnymi narzędziami służącymi rozwiązaniu problemów środowiskowych, lecz także źródłem inwestycji.

Gospodarka ekologiczna zapewnia możliwości *wszystkim* państwom, niezależnie od poziomu rozwoju i struktury gospodarki. W wielu przypadkach inwestycje na rzecz wprowadzenia gospodarki ekologicznej mogą prowadzić do krótkoterminowych korzystnych rozwiązań, jednak w innych konieczne będzie przyjęcie perspektywy średnioterminowej oraz poniesienie kosztów przejściowych, również w ramach strategii sprzyjających ograniczaniu ubóstwa. Mimo że nie istnieje model odpowiedni dla każdej sytuacji, niektóre wyzwania i rozwiązania są uniwersalne, dzięki czemu wymiana doświadczeń i usprawniona współpraca na poziomie międzynarodowym przyniosą korzyść wszystkim państwom.

Ponadto wprowadzanie gospodarki ekologicznej nie rozpoczyna się od zera. Państwa mogą korzystać z szeregu dostępnych strategii, na przykład strategii dotyczących zmiany klimatu, różnorodności biologicznej oraz zrównoważonej konsumpcji i produkcji, z których każda może przyczynić się do budowania gospodarki ekologicznej. Przyszłe krajowe i międzynarodowe strategie w zakresie gospodarki ekologicznej powinny opierać się na istniejących strategiach i służyć ich wzmocnieniu, tak jak ma to miejsce w ramach strategii „Europa 2020” oraz wydanego ostatnio „Planu działania prowadzącego do przejścia na konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną do 2050 r.”.

Organizacje międzynarodowe, między innymi Program Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska (UNEP) oraz Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), opracowują strategie w zakresie gospodarki ekologicznej i rozwoju ekologicznego. Międzynarodowa Organizacja Pracy tworzy programy na rzecz zielonych, godnych miejsc pracy. Partnerstwo globalne G-8 i grupa G-20 również w coraz większym stopniu angażują się w program tworzenia gospodarki ekologicznej. W Cancún sygnatariusze UNFCCC zgodzili się co do tego, że wszystkie państwa powinny opracować strategie rozwoju niskoemisyjnego spójne z działaniami na rzecz zrównoważonego rozwoju.

W związku z powyższymi inicjatywami dla celów upowszechnienia gospodarki ekologicznej należy zająć się trzema wzajemnie powiązanymi wymiarami polityki, które dotyczą:

- (1) inwestycji w zrównoważone zarządzanie kluczowymi zasobami i kapitałem naturalnym („co”);
- (2) ustanowienia odpowiednich warunków rynkowych i regulacyjnych („jak”);
- (3) poprawy zarządzania i zwiększenia zaangażowania sektora prywatnego („kto”).

W poniższych sekcjach te trzy wymiary przeanalizowano w sposób bardziej szczegółowy jako ramy dla ukierunkowanych działań i inwestycji.

3.2. Inwestycje w zrównoważone zarządzanie kluczowymi zasobami i kapitałem naturalnym

Zasoby takie jak woda, energia, grunty, lasy i surowce stanowią podstawę każdej gospodarki, w szczególności gospodarki ekologicznej. Zależy od nich życie wielu ludzi na całym świecie, zwłaszcza w krajach rozwijających się, w których brak dostępu do wysokiej jakości zasobów oraz zbyt niski poziom wiedzy na temat sposobów zrównoważonego gospodarowania tymi zasobami są istotnymi przyczynami ubóstwa. Można przytoczyć wiele trafnych przykładów tego, jak dostęp do zasobów, którymi gospodaruje się w sposób zrównoważony, może pomóc w obniżeniu poziomu ubóstwa. Ponadto określone poniżej kategorie zasobów mogłyby stać się głównymi rynkami rozwoju gospodarki ekologicznej, stanowiącymi podstawę przyszłego rozwoju gospodarczego oraz umożliwiającymi tworzenie miejsc pracy i eliminację ubóstwa, w szczególności w krajach rozwijających się.

Woda jest jednym z najcenniejszych zasobów, kluczowych dla życia i zdrowia, a także dla rozwoju wielu sektorów gospodarki, takich jak rolnictwo, przemysł wytwórczy oraz przemysł energetyczny. Zrównoważona gospodarka wodna jest niezbędna w przypadku działań na rzecz eliminacji ubóstwa, ponieważ życie osób ubogich ma ścisły związek z dostępem do wody oraz jej szerokim zastosowaniem. Woda ma również istotny wpływ na stosunki regionalne, utrzymanie pokoju i bezpieczeństwo. Oczywiście jest, że należy tworzyć politykę sprzyjającą zapewnieniu lepszego dostępu do wody oraz poprawy jakości wody i oszczędnego nią gospodarowania.

Dostęp do usług **energetycznych** jest warunkiem koniecznym dla rozwoju społecznego i gospodarczego. Dostęp do energii jest również kluczowym czynnikiem umożliwiającym eliminację ubóstwa. Obecnie w krajach rozwijających się ponad 1,4 mld osób nie ma dostępu do energii elektrycznej, zaś 2,7 mld osób energię niezbędną do gotowania pozyskuje w drodze tradycyjnego wykorzystania biomasy. Wiele regionów krajów rozwijających się ma znaczny potencjał w zakresie **energii odnawialnej**, w szczególności tam, gdzie przedłużanie sieci elektroenergetycznej jest nieekonomiczne. Rozwój odnawialnych źródeł energii powinien następować wraz z rozwojem środków mających na celu poprawę **efektywności energetycznej** oraz obniżenie stopnia zależności od paliw kopalnych.

Zasoby morza stanowią źródło żywności i dobrobytu gospodarczego. Sektor rybołówstwa jest kluczowy dla rozwoju gospodarczego i życia milionów ludzi na całym świecie, w szczególności w krajach rozwijających się. **Oceany i morza** są podstawowym elementem ekosystemu Ziemi i odgrywają kluczową rolę w łagodzeniu zmiany klimatu. Rify koralowe i lasy mangrowe nie tylko są źródłem węgla i różnorodności biologicznej, lecz także chronią obszary przybrzeżne przed powodzią, ograniczając tym samym ryzyko występowania klęsk żywiołowych. Niemniej istnieje szereg zagrożeń dla środowiska morskiego, takich jak wyczerpanie zasobów rybnych, utrata różnorodności biologicznej, wyrzucanie śmieci i odpadów do morza oraz zanieczyszczenie wody morskiej, między innymi poprzez jej zakwaszanie. Wiele z tych problemów ma charakter transgraniczny i powinno zostać rozwiązanych na poziomie międzynarodowym.

Kluczowym wyzwaniem dla **rolnictwa** jest możliwość wykarmienia 9 mld osób do 2050 r. bez dalszej degradacji i zanieczyszczania gruntów. Zrównoważone gospodarowanie gruntami i zrównoważone rolnictwo będą stanowiły fundament gospodarki ekologicznej. Obecnie

stosowane praktyki rolnicze wykorzystują ponad 70 % światowych zasobów świeżej wody i przyczyniają się do emisji ponad 13 % gazów cieplarnianych. Zrównoważone rolnictwo może wpłynąć na znaczne zwiększenie plonów, w szczególności w małych gospodarstwach rolnych. Mimo dostępności wielu technik zrównoważonej gospodarki rolnej poziom inwestycji w tym zakresie nie jest wystarczający. Degradacja gleby ma bezpośredni związek z rolnictwem i bezpośredni wpływ na około 1,5 mld osób, w tym 42 % ubogiej ludności świata. Degradacja gleby dotyczy nie tylko regionów suchych i półsuchych, ale jest problemem o zasięgu światowym i dlatego wymaga reakcji na poziomie światowym. Kluczowe znaczenie dla rozwiązania tych problemów ma dobre zarządzanie, opierające się na przestrzeganiu praw do gruntów i praw własności, również wśród wspólnot i ludów tubylczych. Należy odnieść się do wszystkich powyższych aspektów w celu zapewnienia zrównoważonego zaopatrzenia w żywność.

Lasy zapewniają byt milionom ludzi, z których wielu żyje w strefie tropikalnej i należy do najbiedniejszych warstw społecznych. Ponadto lasy są bardzo ważną częścią ekosystemu Ziemi i umożliwiają ochronę gleby, wody oraz różnorodności biologicznej. Wskaźnik wylesienia na świecie jest jednak wciąż niepokojąco wysoki, co ma znaczny wpływ na zmianę klimatu i różnorodność biologiczną. Emisje związane z ubytkiem powierzchni lasów tropikalnych oraz degradacją lasów i torfu obecnie szacuje się na 15 % całkowitych światowych emisji CO₂. Lasy mogą odgrywać ogromną rolę w gospodarce ekologicznej jako źródła nowych materiałów, takich jak biologiczne tworzywa sztuczne oraz w ramach strategii dotyczących energii odnawialnej. W tym kontekście ochrona lasów i zrównoważona gospodarka leśna są kwestiami fundamentalnymi.

Zrównoważone gospodarowanie gruntami, rolnictwo, gospodarka leśna, wodna i morska mają związek z **ekosystemami i różnorodnością biologiczną**, od których zależy dłuższe zachowanie odporności i dobrego stanu środowiska. Wzrasta poziom wiedzy na temat korzyści funkcji ekosystemu dla przedsiębiorców i społeczeństwa ogółem³ oraz na temat możliwości, jakie stwarzają inwestycje w kapitał naturalny dla gospodarki ekologicznej.

Odpady mogą być cennymi zasobami, ale jeżeli niewłaściwie się nimi gospodaruje, stwarzają ryzyko dla zdrowia i środowiska. Właściwe **gospodarowanie odpadami** minimalizuje wpływ na środowisko, na przykład w postaci emisji gazów cieplarnianych, przyczynia się do promocji efektywnego wykorzystania zasobów oraz zapewnia nowe źródło materiałów poddanych recyklingowi. Potencjał gospodarczy związany z gospodarowaniem odpadami jest coraz większy w wielu regionach świata i stwarza istotne możliwości w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i tworzenia miejsc pracy. Należy bezwzględnie zagwarantować, aby te miejsca pracy były godne, w szczególności z punktu widzenia warunków pracy. Wraz z rozwojem ekonomicznym krajów rozwijających się zwiększają się potrzeby i możliwości gospodarcze w zakresie lepszego zarządzania odpadami. Niebezpieczne odpady i chemikalia nadal stanowią bardzo istotną kwestię zarówno na poziomie krajowym, jak i na poziomie światowym.

Upowszechnianie gospodarki ekologicznej na świecie będzie wymagało ulepszonych strategii na poziomie światowym, opracowanych z uwzględnieniem powyższych kategorii. Szczyt Rio+20 powinien stać się platformą umożliwiającą osiągnięcie tych celów.

³ Ekonomia ekosystemów i różnorodności biologicznej dla biznesu – „TEEB dla biznesu”.

3.3. Ustanowienie odpowiednich warunków rynkowych i regulacyjnych

W celu umożliwienia wzrostu i zarządzania nim we wskazanych powyżej obszarach należy ustanowić szereg warunków rynkowych i regulacyjnych. Stworzenie takich sprzyjających warunków ma zasadnicze znaczenie nie tylko dla promowania celów środowiskowych, ale również dla zapewnienia przewidywalności oraz równych szans dla przedsiębiorstw. Warunki te zapewniają również solidną podstawę inwestycji i wspierania ekoinnowacji poprzez wykorzystanie nowych technologii i nowych metod pracy.

Instrumenty regulacyjne odegrają istotną rolę w procesie ekologizacji gospodarki zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym. Instrumenty regulacyjne powinny być stosowane w połączeniu z **instrumentami rynkowymi** (takimi jak podatki, przydziały emisji gazów cieplarnianych oraz dotacje na ochronę środowiska), które są elastycznymi i opłacalnymi narzędziami mogącymi przyczynić się do osiągnięcia połączonych celów gospodarczych, społecznych oraz środowiskowych. Reformy fiskalne polegające na przeniesieniu obciążeń podatkowych z obszaru zatrudnienia na wpływ na środowisko oraz zużycie energii mogą przynieść skutki optymalne dla sektora zatrudnienia oraz dla środowiska. Systemy typu „limit i handel”, takie jak unijny system handlu uprawnieniami do emisji, okazały się skutecznymi instrumentami rynkowymi. Do innych skutecznych środków można zaliczyć zachęty podatkowe dla MŚP, opłaty za wodę, podatki ekologiczne oraz taryfy gwarantowane. Opłaty za korzystanie z funkcji ekosystemów są już stosowane w niektórych państwach, co znajduje odzwierciedlenie w bieżących negocjacjach dotyczących redukcji emisji spowodowanych wylesianiem i degradacją lasów (REDD).

Dotacje szkodliwe dla środowiska stanowią poważną przeszkodę na drodze do wprowadzenia gospodarki ekologicznej. Przyczyniają się one do utrwalenia stosowania nie zrównoważonych praktyk oraz do odpływu zasobów finansowych przeznaczonych na realizację niezbędnych inwestycji ekologicznych. Działania na rzecz rozwiązania tej kwestii nabierają tempa. W 2009 r. grupa G-20 podjęła zobowiązanie w zakresie racjonalizacji i stopniowego wycofania nieskutecznych dotacji przeznaczonych na paliwa kopalne, które sprzyjają ich zbędnemu zużyciu. Zobowiązanie to zostanie ponownie przeanalizowane w 2011 r. W 2010 r. państwa będące stronami Konwencji o różnorodności biologicznej zobowiązały się wyeliminować, stopniowo wycofać lub zreformować szkodliwe dla różnorodności biologicznej dotacje do 2020 r.

Aby umożliwić przejście na prowadzenie globalnej gospodarki ekologicznej, konieczne będzie uruchomienie **środków finansowych na wielką skalę**. Będzie to wymagało podjęcia działań przez *wszystkie* państwa, organizacje międzynarodowe oraz banki. UNEP szacuje, że skala niezbędnych inwestycji globalnych może wymagać nakładów rzędu 2 % globalnego PKB rocznie w okresie do 2050 r. Będzie wiązało się to z koniecznością zmiany koncepcji dotyczącej podejścia do kwestii finansowania poprzez umożliwienie państwom korzystania z innowacyjnych rozwiązań publicznych i prywatnych. Poleganie wyłącznie na funduszach publicznych nie zapewni wystarczających środków – finansowanie publiczne będzie musiało raczej służyć stymulowaniu oraz lewarowaniu znacznie większych inwestycji prywatnych. Konieczne będzie wprowadzenie zachęt dla prywatnych inwestycji ekologicznych, zaś metody inwestowania środków z funduszy *private equity*, funduszy ubezpieczeniowych i funduszy emerytalno-rentowych w zrównoważony rozwój można stosować na znacznie większą skalę. Jednocześnie zarówno finansowanie krajowego sektora publicznego, jak i międzynarodowe finansowanie publiczne będzie odgrywało ważną rolę w ustanowieniu warunków mających na celu przyczynienie się do zmniejszenia ryzyka związanego z inwestycjami prywatnymi oraz zapewnienia sprawiedliwego i zrównoważonego podejścia do

inwestycji. Ponadto zapewnienie dostępu do środków finansowych oraz kapitału wysokiego ryzyka w połączeniu z korzystnym otoczeniem regulacyjnym jest kwestią kluczową dla **stymulowania rozwoju ekoinnowacji, technologii środowiskowych oraz ekologicznych MŚP**.

Bez niezbędnych **umiejętności i wiedzy eksperckiej** przejście na prowadzenie gospodarki ekologicznej nie będzie możliwe. Jednocześnie należy zagwarantować, aby **nowe miejsca pracy** były „godnymi miejscami pracy”, zapewniającymi przestrzeganie praw w pracy, ochronę socjalną oraz prowadzenie dialogu społecznego. Środkom polityki w zakresie gospodarki powinny towarzyszyć środki polityki w zakresie rynku pracy, by wyposażać pracowników w nowe umiejętności i wspierać tworzenie nowych możliwości zatrudnienia. Spośród około 211 milionów osób bezrobotnych na świecie w 2009 r. prawie 40 % to osoby między 15 a 24 rokiem życia, w związku z czym należy podjąć szereg środków w celu stworzenia możliwości zatrudnienia dla młodzieży. Ponadto wiele przeszkód utrudniających przejście na prowadzenie gospodarki ekologicznej i zapewnienie bardziej zrównoważonego rozwoju można usunąć jedynie poprzez pogłębienie **współpracy naukowej i badawczej**.

Zrównoważone struktury podaży i popytu na szczeblu międzynarodowym można wspierać poprzez rozwijanie **pozytywnego sprzężenia między handlem a zrównoważonym rozwojem**. Działanie to uwzględnia utrzymywanie otwartego i niedyskryminacyjnego wielostronnego systemu handlowego oraz zapewnienie każdemu państwu możliwości podejmowania środków na rzecz promowania zrównoważonego rozwoju, pod warunkiem że takie środki nie są przejawem arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji ani nie stanowią ukrytego ograniczenia nakładanego na handel międzynarodowy. Pozytywne sprzężenie można również wspierać poprzez zmniejszanie lub eliminowanie barier taryfowych i pozataryfowych dotyczących dóbr, technologii i usług środowiskowych, a także produktów przyjaznych dla środowiska lub produktów sprawiedliwego handlu. Ponadto w miarę rozwoju systemów zapewniania zrównoważonego rozwoju oraz praktyk w zakresie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw opracowywanie międzynarodowych wytycznych i standardów, systemów certyfikacji oraz oznakowania może przynieść korzyści gospodarcze, środowiskowe oraz socjalne. Należy wzmocnić międzynarodowe działania na rzecz zwalczania nielegalnego handlu towarami wrażliwymi pod względem środowiskowym (takimi jak dzika fauna i flora, substancje niebezpieczne oraz zasoby naturalne). Dobrym przykładem potencjalnych rozwiązań są dobrowolne umowy o partnerstwie negocjowane przez UE w ramach inicjatywy UE dotyczącej egzekwowania prawa, zarządzania i handlu w dziedzinie leśnictwa (FLEGT). Należy również wspierać włączenie przepisów w zakresie zrównoważonego rozwoju w ramach wielostronnych i dwustronnych umów handlowych.

Zapewnianie oraz monitorowanie postępu wymaga ustanowienia porównywalnych parametrów i wskaźników. Szereg organizacji, takich jak OECD, pracowało nad zapewnieniem różnego rodzaju wskaźników odzwierciedlających stan środowiska i aktywów naturalnych, dobrostanu oraz jakości życia. Wskaźniki te należy stosować w połączeniu z produktem krajowym brutto (PKB). Jednak jak do tej pory tylko niektóre spośród nich wykorzystuje się na szeroką skalę w ramach wymiany informacji dotyczących potrzeb w zakresie polityki, takich jak intensywność emisji CO₂ oraz wskaźnik rozwoju społecznego. W ramach agendy 21 zwrócono się już do rządów o opracowanie wskaźników zrównoważonego rozwoju oraz systemu rachunkowości środowiskowej. Postępy w tej kwestii są jednak wolne i nierówne. Podczas szczytu Rio+20 należy promować przejrzystość sprawozdawczości krajowej; powinien on także przyczynić się do osiągnięcia porozumienia w zakresie stosowania rachunkowości środowiskowej oraz szczegółowych wskaźników na szczeblu krajowym i światowym w celu dokonywania pomiaru szeroko rozumianego postępu niezależnie od poziomu PKB.

3.4. Lepsze zarządzanie i większe zaangażowania sektora prywatnego

Struktury zarządzania pełnią kluczową rolę we wspieraniu zapewniania zrównoważonego rozwoju, ekologizacji gospodarki oraz eliminowania ubóstwa. Powszechnie uważa się jednak, że struktury zarządzania wymagają poważnej reformy. Musi ona objąć cztery obszary.

Należy wzmocnić **zarządzanie zrównoważonym rozwojem** i uczynić je kwestią naczelną w ramach systemu ONZ, między innymi poprzez zwiększenie spójności oraz zintegrowanie polityki w obrębie działań prowadzonych w ramach filarów gospodarczych, społecznych oraz środowiskowych. W ramach ONZ podejmuje się szereg działań, w tym ulepszone mechanizmy międzyagencyjne oraz działania w ramach inicjatywy „Zjednoczeni w działaniu”, której celem jest promowanie spójnej aktywności ONZ w obszarach rozwoju, pomocy humanitarnej i środowiska. Przekrojowe kwestie, takie jak zmiana klimatu, wymagają dalszej integracji. Takie procesy powinny zostać wzmocnione. O ile wzmocnianie międzynarodowego zarządzania zrównoważonym rozwojem jest kwestią kluczową, należy również zwrócić uwagę na odpowiednie **struktury regionalne, krajowe oraz lokalne**.

W porównaniu z globalnymi strukturami gospodarczymi **międzynarodowy ład środowiskowy** jest niewystarczający. Wynika to z fragmentacji instytucjonalnej, braku odpowiedzialności za wdrażanie uzgodnionych strategii, braku silnego i zdecydowanego głosu w ramach globalnego systemu zarządzania, a także braku zasobów ludzkich i finansowych. Ponadto nowe role gospodarek wschodzących i zakres ich odpowiedzialności nie zostały w wystarczającym stopniu określone. Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia podjęto próby usprawnienia międzynarodowego ładu środowiskowego – ostatnio w ramach grupy konsultacyjnej wysokiego szczebla pod egidą UNEP (proces Nairobi-Helsinki) – ale jak do tej pory nie udało się osiągnąć wymiernych postępów w tej kwestii.

Kwestią **międzynarodowego zarządzania gospodarczego i społecznego** zajmuje się szereg instytucji. Międzynarodowe instytucje finansowe (takie jak Grupa Banku Światowego oraz Międzynarodowy Fundusz Walutowy), a także regionalne banki rozwoju (takie jak Azjatycki Bank Rozwoju, Międzyamerykański Bank Rozwoju, Afrykański Bank Rozwoju, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju oraz Europejski Bank Inwestycyjny) odgrywają kluczową rolę w światowej polityce gospodarczej i działaniach na rzecz gospodarki. Światowa Organizacja Handlu pełni zasadniczą rolę w procesie regulowania handlu światowego. Ponadto instytucje takie jak Międzynarodowa Organizacja Pracy i inne organy ONZ mają swój udział w kształtowaniu podejścia do kwestii dotyczących zatrudnienia oraz do kwestii społecznych. Każdy z tych podmiotów będzie musiał uczestniczyć w procesie ekologizacji gospodarki światowej.

Agenda 21 oraz plan realizacji postanowień szczytu w Johannesburgu podkreślają istotną rolę **podmiotów niepublicznych** („głównych grup”), w tym ludów tubylczych, kobiet, młodzieży, pracowników, rolników, samorządów terytorialnych, przedstawicieli środowisk naukowych, biznesu oraz przemysłu, a także organizacji pozarządowych. Niemniej rola i zakres oddziaływania tych podmiotów są ograniczone i wymagają wzmocnienia. Zasadnicze znaczenie będzie miało przede wszystkim zwiększenie **zaangażowania przedsiębiorstw**. W wielu przypadkach przedsiębiorstwa podjęły już zobowiązania w zakresie ekologizacji swojej działalności – dotyczy to między innymi sektora spożywczego, sektora napojów oraz sektora chemicznego. W odniesieniu do tej kwestii należy podjąć dalsze działania, zawiązując bardziej dynamiczne partnerstwa publiczno-prywatne, tworząc sieci i stowarzyszenia przedsiębiorstw, a także finansując instrumenty służące przyspieszeniu procesu ekologizacji przedsiębiorstw oraz innowacyjności.

4. PROPONOWANE KIERUNKI DZIAŁAŃ W RAMACH SZCZYTU RIO+20

4.1. Ramy umożliwiające osiągnięcie rezultatów

Aby nadać kwestiom związanym ze zrównoważonym rozwojem nowego tempa, szczyt Rio+20 musi stworzyć wspólną wizję zmian, popartą ramami decyzyjnymi dla poszczególnych działań. Można przewidzieć, że wynik końcowy będzie obejmował następujące główne elementy:

- (1) szeroko zakrojone, polityczne „wezwanie do mobilizacji”, przedstawiające wspólną, ambitną wizję i określone cele;
- (2) zbiór konkretnych działań, które należy podjąć na szczeblu międzynarodowym, regionalnym i krajowym – przedstawionych w postaci „Harmonogramu działań na rzecz ekologizacji gospodarki”;
- (3) „zestaw narzędzi” w zakresie kierunków polityki oraz przykładów najlepszych praktyk, które można wykorzystać do osiągnięcia uzgodnionych celów;
- (4) mechanizm służący wspieraniu i monitorowaniu ogólnych postępów.

Harmonogram działań na rzecz ekologizacji gospodarki może zagwarantować stałe zaangażowanie wykraczające poza ustalenia szczytu Rio+20 poprzez zapewnienie systematycznej realizacji działań w zakresie uzgodnionej wizji i celów. Daje on możliwość przedstawienia szeregu działań na szczeblu międzynarodowym, regionalnym i krajowym podzielonych na etapy i opatrzonych wskaźnikami oraz celami, a także mechanizmów monitorujących ogólne postępy.

Harmonogram działań na rzecz ekologizacji może umożliwić wszystkim państwom przyspieszenie działań na rzecz wprowadzenia gospodarki ekologicznej w oparciu o istniejące inicjatywy i z poszanowaniem dla istniejących między państwami różnic. Ustanowienie strategii na rzecz ekologizacji gospodarki w ramach ogólnej polityki w zakresie gospodarki i rozwoju oraz planów poszczególnych państw będzie kwestią kluczową. Takie strategie, które zostaną opracowane w oparciu o podejście „oddolne”, powinny przedstawiać cele i harmonogramy działań na szczeblu krajowym oraz, w stosownych przypadkach, na szczeblu regionalnym. Działania powinny bazować na dotychczasowym dorobku i mogą zostać włączone do krajowych strategii w zakresie gospodarki i rozwoju, zarazem łącząc strategie rozwoju niskoemisyjnego i zrównoważonej konsumpcji oraz plany produkcji. W razie potrzeby kraje udzielające pomocy i organizacje międzynarodowe mogą udzielać wsparcia zgodnie z krajowymi strategiami rozwoju. Przy opracowywaniu konkretnych działań państwa będą mogły wykorzystać „zestaw narzędzi” zawierający najlepsze praktyki dotyczące kierunków polityki.

Prowadzenie działań wyłącznie na szczeblu krajowym nie doprowadzi jednak do ekologizacji gospodarki światowej. Ponieważ wiele wyzwań wymaga podjęcia działań zarówno na poziomie globalnym, jak i regionalnym, w Harmonogramie działań na rzecz ekologizacji gospodarki należy również uwzględnić działania na szczeblu globalnym i regionalnym.

Aby umożliwić monitorowanie postępów na drodze do ekologizacji gospodarki, konieczne będzie określenie i opracowanie kluczowych wskaźników oraz uzgodnionego na szczeblu światowym systemu prowadzenia rachunkowości środowiskowej i społecznej, uzupełniającego aktualny system rachunkowości gospodarczej. Działanie to opierałoby się na

istniejących inicjatywach, takich jak międzynarodowy system na rzecz zintegrowanej rachunkowości środowiskowej i gospodarczej (SEEA), UNDP (wskaźnik rozwoju społecznego) oraz OECD (pomiar postępu w społeczeństwie). Za przykład posłużyć mogą również planowane ramy regulacyjne UE dotyczące rachunków środowiskowych.

Bazując na wymiarach polityki przedstawionych w sekcji 3 („co”, „jak” i „kto”), w poniższych sekcjach przedstawia się propozycję wstępnego zbioru konkretnych działań, które stanowiłyby część Harmonogramu działań na rzecz ekologizacji gospodarki.

4.2. Działania w zakresie zasobów, materiałów oraz kapitału naturalnego

W ramach szczytu Rio+20 należy odnowić zobowiązania dotyczące promowania zrównoważonej gospodarki wodnej. Można to osiągnąć poprzez tworzenie **międzynarodowych partnerstw na rzecz wody**. Partnerstwa te mogą opierać się na postanowieniach i rozszerzać ustalenia europejskiej inicjatywy na rzecz wody, która przyczyniła się do poprawy gospodarki wodnej i zarządzania wodą, kładąc jednak większy nacisk na kwestie gospodarcze oraz zwiększenie zaangażowania przedsiębiorstw. Należy również odnieść się do kwestii międzynarodowego gospodarowania wodami w dorzeczu, w szczególności w ramach transgranicznych komisji rzecznych.

Partnerstwa można również zakładać w celu **zwiększania dostępu do energii, bezpieczeństwa energetycznego oraz promowania energii odnawialnej i efektywności energetycznej**. Mogą one bazować na istniejących inicjatywach, takich jak partnerstwo energetyczne UE-Afryka (AEEP), instrumenty UE w zakresie inwestycji regionalnych, fundusz powierniczy UE na rzecz infrastruktury w Afryce, fundusz energetyczny AKP-UE oraz Globalny Fundusz Efektywności Energetycznej oraz Energii Odnawialnej (GEEREF), które mogą dostarczyć doświadczeń w zakresie lewarowania inwestycji prywatnych na rzecz takich partnerstw.

Aby wzmocnić ochronę **środowiska morskiego i oceanów**, należy zachęcić państwa, które jeszcze tego nie zrobiły, do ratyfikowania Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza (UNCLOS). Należy opracować nowe inicjatywy w zakresie ochrony i konserwacji obszarów znajdujących się poza jurysdykcją krajową („otwarte morze i głębokie dno morskie”), na przykład poprzez zawarcie porozumienia wykonawczego w ramach UNCLOS. By wspierać działania na rzecz zachowania morskiej różnorodności biologicznej na tych obszarach, w ramach porozumienia powinno się ustanowić chronione obszary morskie oraz zapewnić dostęp do korzyści czerpanych z wykorzystania zasobów genetycznych i innego rodzaju zasobów oraz sprawiedliwy i uczciwy podział tych korzyści. Należy również ustanowić mechanizmy nadzoru i egzekwowania. Szczególną uwagę powinno się również zwrócić na kwestię opracowania globalnego programu działań na rzecz walki z zaśmiecaniem i zanieczyszczaniem środowiska morskiego.

Należy podjąć działania promujące **zrównoważone rolnictwo, użytkowanie gruntów oraz bezpieczeństwo żywnościowe**. Powinny one obejmować wzmocnienie istniejących inicjatyw na rzecz zrównoważonego rolnictwa w oparciu o wielostronne działania (np. FAO), działania na szczeblu regionalnym (np. w zakresie rolnictwa ekologicznego), a także inicjatywy gospodarcze. Ponadto, aby zapewnić bardziej zrównoważony rozwój konsumpcji i produkcji artykułów żywnościowych, można tworzyć **międzynarodowe partnerstwa na rzecz artykułów żywnościowych**. Mając na uwadze fakt, że rolnictwo zależy od jakości gruntów, należy wzmocnić działania na rzecz poprawy jakości gruntów i zwalczania pustoszczenia. Działania te mogą uwzględniać przeprowadzenie globalnej oceny ekonomicznej kosztów i korzyści związanych z poprawą jakości gruntów. Inicjatywy mogą również mieć na celu dalsze

zwiększenie tempa realizacji postanowień „globalnego partnerstwa na rzecz gleb”, jak również realizacji działań w zakresie monitorowania globalnego wykorzystania gruntów w ramach Globalnej Sieci Systemów Obserwacji Ziemi (GEOSS).

Zawieranie partnerstw z rządami, przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego oraz sektorem prywatnym może pomóc w promowaniu *zrównoważonej gospodarki leśnej* i zwalczaniu pustynnienia. W takich partnerstwach można wykorzystywać skuteczne podejście w ramach FLEGT (egzekwowanie prawa, zarządzanie i handel w dziedzinie leśnictwa) oraz doświadczenia zdobyte na początkowym etapie REDD+.

Nadszedł już czas, żeby ustanowić bardziej rozbudowany i spójny *międzynarodowy system dotyczący chemikaliów i substancji niebezpiecznych*, i na szczycie Rio+20 można zainicjować proces, który doprowadzi do osiągnięcia tego celu. Podstawę do działania stanowiłyby wcześniejsze zobowiązania, takie jak strategiczne podejście do międzynarodowego zarządzania chemikaliami (SAICM), a także doświadczenia zdobyte podczas realizacji podejścia UE do kwestii zarządzania chemikaliami. System – który może przybrać formę konwencji ramowej – powinien być ukierunkowany na realizację celu z Johannesburga, zgodnie z którym do 2020 r. chemikalia powinny być stosowane i produkowane tak, by nie prowadziło to do występowania poważnych szkodliwych skutków dla zdrowia człowieka i środowiska. W systemie należy uwzględnić światową prognozę dotyczącą chemikaliów, przygotowywaną obecnie przez UNEP, a także opracować opcje finansowania w celu udzielenia wsparcia krajom rozwijającym się w stawianiu czoła wyzwaniu związanemu z globalizacją sektora chemikaliów i odpadów. System powinien uwzględniać kryteria identyfikacji chemikaliów oraz substancji stanowiących globalne zagrożenie, a także zawierać ramy dla przeprowadzania oceny substancji.

Aby sprostać wszystkim tym wyzwaniom, konieczne będzie zapewnienie bezprecedensowego poziomu *współpracy naukowej i technologicznej* na szczeblu globalnym; w związku z tym należy uruchomić mechanizm wspierający globalną współpracę naukową i technologiczną w stawianiu czoła wyzwaniom społecznym o randze globalnej (np. ograniczeniom dotyczącym zasobów, zmianie klimatu, kwestiom związanym z oceanami).

4.3. Zapewnianie instrumentów gospodarczych i finansowania oraz inwestowanie w kapitał ludzki

Szczyt Rio+20 powinien zachęcić kraje, w szczególności kraje uprzemysłowione i kraje o gospodarkach wschodzących, do opracowania krajowych i regionalnych *systemów handlu uprawnieniami do emisji* dwutlenku węgla w celu ograniczenia poziomu emisji po najniższych możliwych kosztach oraz w ramach budowania podstaw przyszłego międzynarodowego rynku emisji. Takie instrumenty mogą również odegrać kluczową rolę w generowaniu innowacyjnych rozwiązań finansowych.

Ponadto szczyt Rio+20 powinien zainicjować szereg skoordynowanych działań ze strony państw w celu zidentyfikowania i stopniowego wycofania *dotacji szkodliwych dla środowiska* przy jednoczesnym wyznaczeniu celów i terminów. Zobowiązanie G20 w zakresie rozwiązania kwestii związanych z dotacjami na paliwa kopalne może posłużyć za jeden z przykładów takiego działania. Taka inicjatywa wiązałaby się z wykorzystaniem wytycznych oraz przykładów dobrych praktyk dotyczących sposobów skutecznego eliminowania szkodliwych dotacji w przeszłości.

W celu ukierunkowania i lewarowania funduszy na rzecz ekologizacji gospodarki na szczycie Rio+20 należy zalecić skonsolidowanie i **wzmocnienie istniejących strategii i instrumentów finansowych**, lub, w razie potrzeby, zalecić ustanowienie **nowych publiczno-prywatnych planów finansowych**. Organizacje na rzecz rozwoju (takie jak UNDP) oraz międzynarodowe instytucje finansowe (takie jak Bank Światowy oraz inne wielostronne banki rozwoju, Europejski Bank Inwestycyjny, Fundusz na rzecz Globalnego Środowiska) powinny odgrywać znaczącą rolę i zobowiązać się do opracowania strategii finansowania gospodarki ekologicznej, które mogą przynieść wymierne rezultaty. Banki prywatne, zakłady ubezpieczeń oraz fundusze emerytalno-rentowe również powinny mieć swój udział w tym procesie. Omawiane instrumenty i plany finansowe powinny być w znacznej mierze ukierunkowane na wspieranie krajów najsłabiej rozwiniętych oraz MŚP.

W krajach rozwijających się oficjalna pomoc rozwojowa (ODA) nadal będzie stanowiła istotne źródło inwestycji. UE podtrzymuje swoje zobowiązanie do zwiększenia kwoty udzielanej pomocy do 0,7 % dochodu narodowego brutto (DNB) do 2015 r.; pomoc zapewniana obecnie przez UE stanowi około 58 % globalnej kwoty pomocy. Oficjalna pomoc rozwojowa nadal będzie dostępna i będzie można ją wykorzystać na wsparcie procesu wdrażania krajowych i regionalnych strategii na rzecz gospodarki ekologicznej krajów partnerskich w kontekście krajowych planów rozwoju. W tym świetle programy takie jak EU SWITCH, wspierające zrównoważoną konsumpcję i praktyki produkcyjne w Azji, mogłyby zostać włączone jako część globalnej inicjatywy na rzecz zrównoważonej konsumpcji i produkcji.

Podczas szczytu w Rio+20 należy ustanowić **programy szkolenia w zakresie umiejętności ekologicznych** w obszarach priorytetowych, takich jak sektor energetyczny, rolnictwo, budownictwo, zarządzanie zasobami naturalnymi, odpady oraz recykling. Ponieważ przejście na stosowanie gospodarki ekologicznej stworzy nowe miejsca pracy, które zastąpią stare, konieczne będzie **przekwalifikowanie** siły roboczej. Proces ten może uwzględniać programy chroniące interesy pracowników, zapewniające ochronę socjalną oraz nadanie charakteru formalnego pracy nierejestrowanej, na przykład w oparciu o działania MOP w zakresie postulatu „Just transition” (sprawiedliwa transformacja). Potrzebne są również programy szkolenia młodzieży. Powinny one ułatwiać przejście z etapu nauki do zatrudnienia poprzez prowadzenie określonych szkoleń i zachęcać do włączenia umiejętności ekologicznych do krajowych programów nauczania.

4.4. Poprawa zarządzania

W celu przyspieszenia globalnych działań w zakresie bardziej ekologicznej i zrównoważonej gospodarki niezbędne jest lepsze i bardziej skuteczne zarządzanie na szczeblu światowym. Powinno ono oferować wszystkim zainteresowanym stronom większe możliwości uczestnictwa i wnoszenia wkładu.

W ramach ONZ istnieje szereg opcji dotyczących **wzmocnienia zarządzania zrównoważonym rozwojem**. Jedną z nich polega na wzmocnieniu roli Rady Gospodarczo-Społecznej ONZ (ECOSOC) w zakresie zrównoważonego rozwoju przy położeniu jednakowego nacisku na filar gospodarczy, społeczny oraz środowiskowy. Alternatywna metoda polegałaby na rozszerzeniu kompetencji Komisji ds. Zrównoważonego Rozwoju w ramach ONZ (CSD), tak by stała się ona bardziej trwałym organem. Takie działania należy ukierunkować na zagwarantowanie, aby wszystkie odpowiednie organy ONZ kładły znacznie większy nacisk na kwestię zrównoważonego rozwoju. W wielu przypadkach usprawnienia można wprowadzić przy wykorzystaniu istniejących obecnie uprawnień.

W oparciu o zalecenia procesu Nairobi-Helsinki w ramach UNEP mającego na celu **wzmocnienie międzynarodowego ładu środowiskowego** stwierdzono, że UNEP musi zostać wzmocniony. Można to osiągnąć na kilka różnych sposobów: i) rozszerzając obecne uprawnienia UNEP; ii) wzmacniając UNEP poprzez wyznaczenie mu nowych zadań i określenie nowego zakresu odpowiedzialności; iii) tworząc globalną wielostronną organizację ds. ochrony środowiska na przykład poprzez przekształcenie UNEP w wyspecjalizowaną agencję ONZ (taką jak MOP). Ta ostatnia opcja, która wiązałaby się z koniecznością przyjęcia prawnie wiążącego traktatu, stwarzałaby największe możliwości pod kątem poprawy międzynarodowego zarządzania środowiskiem i osiągnięcia postępów w zakresie zrównoważonego rozwoju na całym świecie. Jednocześnie jasne jest, że wszystkie opcje mają swoje zalety i wady, zaś związane z nimi kwestie będą stanowiły przedmiot dalszej dyskusji.

W ramach wzmacniania międzynarodowego ładu środowiskowego należy przyspieszyć prace nad usprawnieniem i wzmocnieniem systemu wielostronnych umów środowiskowych. Zarządzanie wielostronnymi umowami środowiskowymi można w znacznym stopniu usprawnić i wyeliminować pokrywanie się określonych w nich obszarów przy jednoczesnym poszanowaniu niezależności każdej umowy, tworząc tym samym lepszą platformę służącą zabezpieczeniu spójnego i skoncentrowanego politycznego nadzoru i przywództwa oraz przyczyniając się do dalszego rozpowszechniania warunków sprzyjających rozwojowi ekologicznemu.

Konieczne jest **wzmocnienie procesu budowania potencjału ONZ w kwestiach związanych ze środowiskiem**. Proces ten powinien obejmować rozszerzenie wiedzy fachowej w zakresie środowiska oraz wiedzy na temat gospodarki ekologicznej wśród krajowych misji ONZ w celu promowania włączenia tych zagadnień w główny nurt programów krajowych, podniesienie poziomu wiedzy fachowej w biurach regionalnych ONZ/UNEP oraz opracowanie ogólnosystemowych ram budowania potencjału niezbędnego do wdrożenia wielostronnej umowy środowiskowej. Należy również zwiększyć potencjał w zakresie monitorowania globalnego środowiska.

Ponieważ przedsiębiorstwa stanowią siłę napędową gospodarki, szczyt Rio+20 musi przyczynić się do **zwiększenia zaangażowania sektora prywatnego**. Przedsiębiorstwa i społeczeństwo obywatelskie powinny odgrywać istotne role w różnych **partnerstwach i programach** przedstawionych w niniejszym komunikacie, takich jak partnerstwa i programy na rzecz wody, energii, artykułów spożywczych, lasów oraz finansowania.

5. DALSZE DZIAŁANIA

Mimo że od czasu szczytu w Rio de Janeiro w 1992 r. w niektórych obszarach dokonał się postęp na drodze do zrównoważonego rozwoju, poważne globalne wyzwania środowiskowe, gospodarcze i społeczne wciąż pozostają nierozwiązane. Niniejszy komunikat przedstawia wstępne poglądy Komisji w ramach procesu przygotowawczego przed szczytem Rio+20.

Szczyt Rio+20 stanowi istotną szansę na rozpowszechnienie kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem na całym świecie. Nie może on jednak ograniczyć się wyłącznie do przedstawienia oświadczeń dobrej woli – należy podjąć wymierne działania, aby zagwarantować, że stanie się on ważnym etapem na drodze do gospodarki ekologicznej i lepszego zarządzania. UE jest otwarta na dyskusje ze wszystkimi krajami i podmiotami w kwestii dalszego sposobu kształtowania tego programu działania w ramach przygotowań do szczytu Rio+20. Wszystkie kraje i podmioty muszą współpracować, aby zagwarantować, że

wyniki szczytu Rio+20 będą w stanie sprostać obecnie istniejącym globalnym wyzwaniom. Wszyscy musimy zapewnić podjęcie wymiernych i skutecznych działań, które mogą rzeczywiście wpłynąć na sytuację na całym świecie.

Załącznik

Strategia „Europa 2020”: cele i inicjatywy przewodnie

Główne cele

- (1) zapewnienie zatrudnienia 75 % populacji w wieku 20–64 lat;
- (2) przeznaczenie 3 % PKB UE na badania i rozwój;
- (3) osiągnięcie celu „20-20-20” w zakresie klimatu/energii, który zakłada zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20 %, zwiększenie udziału energii odnawialnej o 20 % oraz zwiększenie efektywności energetycznej o 20 % (uwzględniając zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 30 % w sprzyjających warunkach);
- (4) odsetek osób przedwcześnie kończących naukę nie powinien przekraczać 10 %, zaś co najmniej 40 % osób należących do młodszego pokolenia powinno posiadać wyższe wykształcenie;
- (5) liczba osób zagrożonych ubóstwem powinna zmniejszyć się o 20 milionów.

Inicjatywy przewodnie

- (1) **„Unia innowacji”** projekt na rzecz poprawy warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, tak by innowacyjne pomysły przeradzały się w nowe produkty i usługi, które z kolei przyczynią się do wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy;
- (2) **„Mobilna młodzież”** projekt na rzecz poprawy wyników systemów kształcenia oraz ułatwiania młodzieży wejścia na rynek pracy;
- (3) **„Europejska agenda cyfrowa”** projekt na rzecz upowszechnienia szybkiego Internetu i umożliwienia gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom czerpania korzyści z jednolitego rynku cyfrowego;
- (4) **„Europa efektywnie korzystająca z zasobów”** projekt na rzecz uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów, przejścia na gospodarkę niskoemisyjną, większego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, modernizacji transportu oraz propagowania efektywności energetycznej;
- (5) **„Polityka przemysłowa w erze globalizacji”** projekt na rzecz poprawy otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do MŚP, oraz wspierania rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurowania na rynkach światowych;
- (6) **„Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”** projekt na rzecz modernizacji rynków pracy i wzmocnienia pozycji obywateli poprzez rozwój kwalifikacji przez całe życie w celu zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej i lepszego dopasowania popytu do podaży na rynku pracy, między innymi dzięki mobilności siły roboczej;
- (7) **„Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym”** projekt na rzecz zapewnienia spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby

ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społeczeństwa.